

Економічні науки

УДК 657.37

Кохно Іван Іванович

студент

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Кохно Иван Иванович

студент

Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

Kokhno Ivan

Student of the

Taras Shevchenko National University of Kyiv

**МЕТОДИКА ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ТА
КОНТРОЛЮ НА ОСНОВІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА
МЕТОДИКА ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО АНАЛИЗА
И КОНТРОЛЯ НА ОСНОВАНИИ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ
ПРЕДПРИЯТИЯ
METHOD OF ECONOMIC ANALYSIS AND CONTROL
IMPLEMENTATION ON THE BASIS OF THE FINANCIAL
STATEMENTS OF THE ENTERPRISE**

Анотація. В статті здійснено аналіз методик здійснення економічного аналізу та контролю на основі фінансової звітності підприємства. Проаналізовані основні дефініції фінансової звітності. Проаналізовано склад фінансової звітності, до якого входить баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал та примітки до річної фінансової звітності. Виділено наступні основні завдання фінансового аналізу: аналіз активів і пасивів, оцінка ліквідності, рентабельності і фінансової стійкості, аналіз оборотності,

грошових потоків, аналіз ймовірності банкрутства, комплексна оцінка стану підприємства з витікаючими висновками і рекомендаціями. Наведено аналіз основних методів фінансового аналізу, до яких належать вертикальний, горизонтальний аналіз, коефіцієнтний аналіз, трендовий та факторний аналізи.

Ключові слова: аналіз, бухгалтерський облік, підприємство, фінансова звітність, фінансова інформація, удосконалення фінансової звітності.

Анотація. В статті здійснено аналіз методик здійснення економічного аналізу і контролю на основі фінансової звітності підприємства. Проаналізовані основні дефініції фінансової звітності. Проаналізовано склад фінансової звітності, в який входить баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал і примічання до річної фінансової звітності. Виділено наступні основні задачі фінансового аналізу: аналіз активів і пасивів, оцінка ліквідності, рентабельності і фінансової стійкості, аналіз оборачиваемості, грошових потоків, аналіз ймовірності банкрутства, комплексна оцінка стану підприємства з витікаючими висновками і рекомендаціями. Приведено аналіз основних методів фінансового аналізу, до яких відносяться вертикальний, горизонтальний аналіз, аналіз коефіцієнтів, трендовий аналіз і факторний аналіз.

Ключевые слова: аналіз, бухгалтерський облік, підприємство, фінансова звітність, фінансова інформація, удосконалення фінансової звітності.

Summary. The article analyzes the methods of conducting economic analysis and control on the basis of financial statements of the enterprise. The main definitions of financial statements are analyzed. The composition of the financial statements, which includes the balance sheet, the statement of financial

results, the statement of cash flows, the statement of equity and notes to the annual financial statements, are analyzed. The following main tasks of financial analysis are analyzed: analysis of assets and liabilities, assessment of liquidity, profitability and financial stability, analysis of turnover, cash flows, analysis of the probability of bankruptcy, comprehensive assessment of the state of the enterprise with outgoing conclusions and recommendations. The analysis of the main methods of financial analysis, which includes vertical, horizontal analysis, coefficient analysis, trend analysis and factor analysis, is presented.

Key words: *analysis, accounting, enterprise, financial reporting, financial information, improvement of financial reporting.*

Постановка проблеми. У сучасних нестабільних економічних умовах розвитку ринкових відносин фінансова стійкість підприємства набуває першочергового значення. У зв'язку з цим підвищується роль проведення фінансового аналізу, здійснення якого дозволяє виявити слабкі місця в роботі підприємства і своєчасно зреагувати на зміни у зовнішньому середовищі, шляхом прийняття коригувальних заходів, необхідних для виживання на ринку в умовах конкурентної боротьби. Фінансовий аналіз є важливим елементом, який має першорядне значення в фінансовому менеджменті та аудиті. Абсолютна більшість користувачів фінансових звітів підприємств застосовують методи фінансового аналізу для прийняття грамотних управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методикам здійснення економічного аналізу та контролю на основі фінансової звітності підприємства присвячували свої дослідження такі провідні науковці, як Купалова Г.І., Бутинець Ф.Ф., Івахненко С.П., Кулинич М.Б., Малишкін А.І., Рубейкін В.А. та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Огляд літератури показав, що станом на сьогодні потребують дослідження

теоретичні та практичні положення щодо здійснення фінансової звітності сучасних підприємств та удосконалення методики її складання і аналізу.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у аналізі методики здійснення економічного аналізу та контролю на основі фінансової звітності підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Об'єктивні умови жорсткої конкуренції, пов'язані з активним впровадженням різних механізмів в управлінні підприємницькою діяльністю суб'єктів господарювання, вимагають, перш за все, підтримання високої власної конкурентної позиції. За цих обставин значно зростає попит на фінансову інформацію. Саме виняткова роль інформаційного забезпечення в процесах управління спричиняє підвищену увагу до фінансової звітності як основного джерела інформації про майновий та фінансовий стан підприємства, а також результати його виробничо-господарської діяльності за звітний період. Дослідження проблеми складання звітності та її аналізу актуальне та важливе в сучасних умовах господарювання, оскільки єдиний порядок підготовки та подання фінансової звітності сприятимуть уніфікації вихідної інформації, єдиному розумінню звітних показників зовнішніми користувачами. Необхідно відмітити, що вплив фінансової звітності на ефективність прийняття рішень визначається тим, наскільки вона відповідає запитам користувачам [4].

Обліковий процес завершується складанням фінансової звітності про господарську діяльність підприємства. Правові основи з питань складання фінансової звітності регламентуються Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а також Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку НП(С)БО 1. Державне регулювання фінансової звітності в Україні здійснюється з метою створення єдиних правил складання фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств [7].

Звітність являє собою систему показників у формі таблиці, які

відображають обсяг і результати діяльності підприємства. Її складання завершальний етап облікової роботи. Фінансова звітність визначена НП (С)БО 1 як бухгалтерська звітність і відображає фінансовий стан підприємства та результати його діяльності за звітний період. Метою такої звітності є забезпечення загальних інформаційних потреб широкого кола користувачів, які покладаються на неї як на основне джерело фінансової інформації під час прийняття економічних рішень. Для прийняття економічних рішень користувачам фінансових звітів необхідна інформація про фінансовий стан, результати діяльності та зміни у фінансовому стані підприємства [4].

Як зазначає В. Рубейкін, фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. Відповідно до статті 1 Закону про бухгалтерський облік користувачами фінансової звітності є фізичні або юридичні особи, які потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень [8].

Зазначені інформаційні потреби обумовили склад фінансової звітності [3, с. 57]:

- баланс;
- звіт про фінансові результати;
- звіт про рух грошових коштів;
- звіт про власний капітал;
- примітки до річної фінансової звітності.

Фінансова звітність повинна задовольняти потреби тих користувачів, які не можуть вимагати звітів, складених з урахуванням їх конкретних інформаційних потреб [2, с. 134].

Для того щоб фінансова звітність була зрозумілою користувачам, НП (С)БО1 вимагає наявність у ній даних про [6]:

- підприємство;
- дату звітності та звітний період;

- валюту звітності та одиницю її виміру;
- облікову політику підприємства та її зміни;
- аналітичну інформацію щодо статей фінансових звітів;
- консолідацію фінансових звітів;
- припинення (ліквідацію) окремих видів діяльності;
- обмеження щодо володіння активами;
- участь у спільних підприємствах;
- виявлені помилки та пов'язані з ними коригування;
- іншу інформацію.

Головні вимоги до звітності – це реальність, ясність, своєчасність, єдність методики звітних показників, порівнянність звітних показників з минулими. Якісні характеристики фінансової звітності такі: інформація, яка надається у фінансових звітах, повинна бути дохідлива і розрахована на однозначне тлумачення її користувачами за умови, що вони мають достатні знання та зацікавлені у сприйнятті цієї інформації [5, с. 73].

Передумовою зіставності є наведення відповідної інформації попереднього періоду та розкриття інформації про облікову політику і її зміни. Кожний фінансовий звіт повинен містити дату, станом на яку наведені його показники, або період, який він охоплює. Якщо період, за який складено фінансовий звіт, відрізняється від звітного періоду, передбаченого цим Національним положенням (стандартом), то причини і наслідки цього повинні бути розкриті у примітках до фінансової звітності. У фінансовій звітності повинна бути вказана валюта, в якій відображені елементи звітності, та одиниця її виміру. Якщо валюта звітності відрізняється від валюти, в якій ведеться бухгалтерський облік, то підприємство повинно розкривати причини цього та методи, що були використані для переведення фінансових звітів з однієї валюти в іншу [4].

Фінансовий аналіз являє собою особливі методи оцінки і прогнозування фінансового стану підприємства на основі його бухгалтерської звітності.

Метою проведення фінансового аналізу на підприємстві є виявлення тенденцій зміни фінансового становища підприємства в минулому, оцінка поточного стану справ, обґрунтування можливого розвитку в майбутньому, а так само визначення ступеня операційних і фінансових ризиків підприємства.

Можна виділити наступні основні завдання фінансового аналізу:

- аналіз активів і пасивів;
- оцінка ліквідності;
- рентабельності і фінансової стійкості;
- аналіз оборотності;
- грошових потоків;
- аналіз ймовірності банкрутства;
- комплексна оцінка стану підприємства з витікаючими висновками і рекомендаціями.

Джерелами інформації для фінансового аналізу слугує внутрішня інформація підприємства, а саме бухгалтерська та управлінська звітність. Також використовуються зовнішні дані (політичне та економічне становище, курси валют, курси цінних паперів, прибутковість по цінних паперах, показники фінансового стану інших компаній).

Проведення фінансового аналізу на підприємстві може бути виконано різними методами, які включають в себе цілі та завдання, а так само наділені індивідуальними характеристиками

На сьогоднішній день найпоширенішими методами фінансового аналізу є методи вертикального аналізу, який полягає в співвідношенні одного показника з іншим показником з однієї групи за однаковий період часу; горизонтального аналізу, суть якого полягає в порівнянні кожної звітної позиції з аналогічною позицією, але попередніх роках; коефіцієнтний аналіз, який націлений на дослідження складу активів підприємства, на правильність їх використання; трендовий аналіз та

факторний аналіз, який являє собою групу методів, які використовуються для зменшення числа змінних і їх узагальнення.

Як і у будь-яких інших методах оцінки фінансовий аналіз має свої недоліки.

Типовою помилкою фінансового аналізу, внаслідок і оцінки, є «зацикленість» на вузькому місці. При аналізі лише певних процесів, менеджер упускає безліч факторів, що впливають на ситуацію в цілому. Для достовірності оцінки фінансового стану підприємства необхідно враховувати всі можливі обставини.

Надмірне прагнення до деталізації фінансового аналізу зумовило розробку, розрахунок і поверхове використання надлишкової кількості фінансових коефіцієнтів, тим більше, що більшість з них знаходяться у функціональній залежності [1].

Враховуючи вище сказане, на нашу думку, доцільніше проводити комплексний фінансовий аналіз із залученням всіх цих методів за спеціальним алгоритмом, який представлено на рис.1.

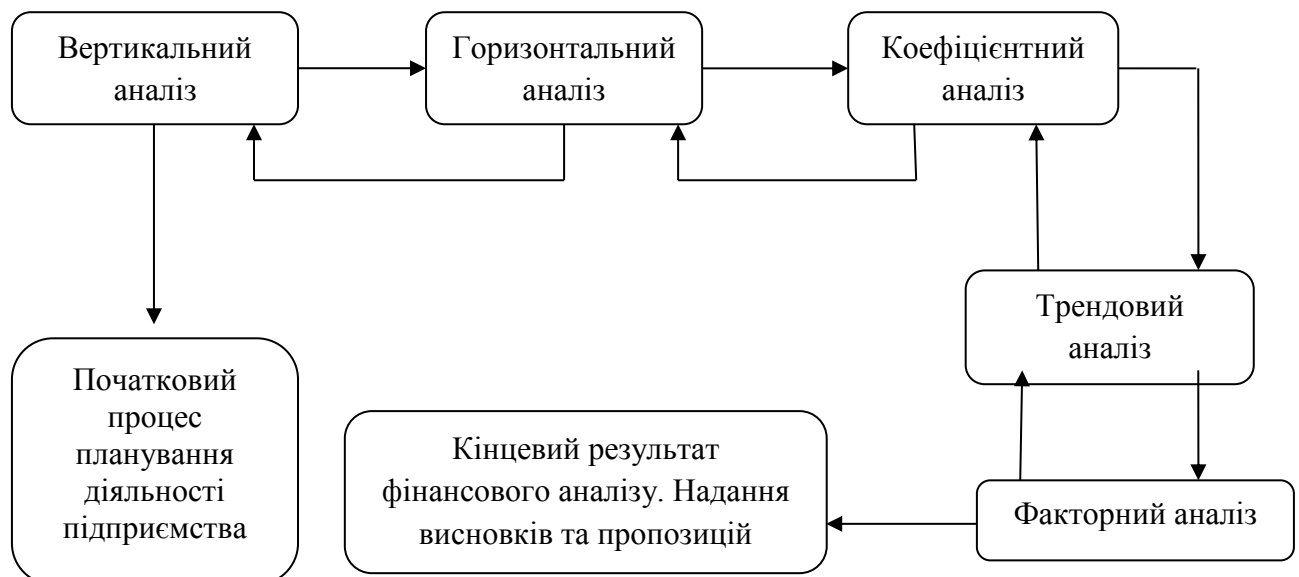

Рис. 1. Алгоритм проведення комплексного фінансового аналізу

Примітка: власна розробка автора

Суть даного методу полягає в проведенні фінансового аналізу

поетапно. На кожному етапі менеджер досліджує фінансову звітність підприємства. Якщо результати даного аналізу є допустимими, то менеджер переходить до наступного виду аналізу. Якщо ж результати, є незадовільними, або припускається, що мало місце перекручування інформації, менеджер повертається на етап нижче та шукає можливі помилки, або прогалини у фінансовій інформації.

Поряд з світовими проблемами фінансової оцінки, можна виділити проблеми, характерні окремо для України. Наприклад, на достовірність висновків і результатів фінансового аналізу впливає правильність розуміння сутності здійснюваних досліджень. Методологія фінансового аналізу в умовах ринкової економіки прийшла в Україну з-за кордону, а тому у вітчизняній літературі часто зустрічаються по кілька варіантів перекладу на українську мову одного і того ж терміну.

Найчастіше результати фінансового аналізу ґрунтуються на інформації є недостовірною. Крім того, досліджувана інформація може бути перекручена як з об'єктивних, так і суб'єктивних причин. Інфляційні процеси також є причиною спотворення вихідної інформації.

На сучасному етапі розвитку економіки перед фінансовим аналізом і оцінкою фінансового стану підприємства ставляться нові завдання, що визначають нові напрями розвитку. В умовах ринкової економіки оцінка фінансового стану стає основою для формування завдань і цілей. Чим складніше завдання, господарські процеси, цілі, тим якіснішим повинен бути фінансовий аналіз, і тим об'єктивнішою повинна бути оцінка фінансового стану.

Підприємство повинно висвітлювати обрану облікову політику шляхом опису: принципів оцінки статей звітності; методів обліку щодо окремих статей звітності. Інформація, що підлягає розкриттю, наводиться безпосередньо у фінансових звітах або у примітках до них. У примітках до фінансових звітів слід розкривати: облікову політику підприємства; інформацію, яка не наведена безпосередньо у фінансових звітах, але є

обов'язковою за відповідними положеннями (стандартами); інформацію, що містить додатковий аналіз статей звітності, потрібний для забезпечення її зрозумілості та доречності [4].

Звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік. Баланс підприємства складається на кінець останнього дня звітного періоду. Проміжна (місячна, квартальна) звітність, яка охоплює певний період, складається наростаючим підсумком з початку звітного року. Таким чином, за періодичністю складання і подання звітність поділяється на внутрішньорічну, місячну, квартальну, піврічну, дев'ятимісячну та річну. Внутрішньорічну звітність називають поточною звітністю, або періодичною. Фінансова звітність підприємства використовується самими власниками, для аналізу та контролю за виконанням договірних зобов'язань, аналізу господарської діяльності, для складання планів на майбутнє [4].

Крім того, звітність подається: у вищу за підпорядкованістю організацію, якщо така є, з метою керівництва роботою підприємства; контрагентам (покупцям, постачальникам тощо), а також установам банку (для контролю за використанням банківського кредиту), якщо таке передбачене кредитним договором; органам статистики для статистичної обробки [9, с. 327].

До фінансової звітності включаються показники діяльності філій, представництв, відділень та інших відособлених підрозділів підприємства. До річного бухгалтерського звіту обов'язково додається пояснювальна записка (примітки), в якій викладаються основні фактори, що вплинули в звітному році на підсумки діяльності підприємства, і висвітлюються фінансовий і майновий стан та перспектива розвитку підприємства.

На думку С. П. Чорнуцького контроль власника складається з внутрішньосистемного та внутрішньогосподарського контролю.

Згідно з цим, внутрішньосистемний контроль являє собою контроль за виконанням певних планових завдань із виробничої і фінансово-

господарської діяльності, використання матеріальних, фінансових ресурсів, недопущення фактів безгосподарності і марнотратства, збереження власності, правильної постановки обліку і контрольно-ревізійної роботи, додержання чинного законодавства з виробничої і фінансово-господарської діяльності.

В свою чергу, внутрішньогосподарський контроль являє собою перевірку всіх операцій у структурних підрозділах з метою недопущення перевитрат матеріальних та фінансових ресурсів, виконання виробничих планів раціонального використання робочої сили, впровадження нових методів і прогресивних технологій в бригадах, дільницях і т.д.;

У здійсненні внутрішньогосподарського контролю на підприємствах провідне місце займають працівники бухгалтерії, зокрема головні бухгалтери. Функції контролю головний бухгалтер здійснює особисто і через апарат бухгалтерії. На великих підприємствах є спеціалісти, на яких покладені обов'язки контролерів (економісти-ревізори) [10].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого розвитку в цьому напрямку. Отже, фінансовий аналіз грає велику роль в житті підприємства. Спираючись на результат фінансового аналізу, керівник розробляє план фінансового оздоровлення підприємства. На основі даних, отриманих в результаті фінансового аналізу, менеджерами вибирається господарська політика, стратегія розвитку, мета і завдання організації. Фінансовий аналіз відіграє велику роль в залученні фінансування і виборі партнерства. Застосовуючи різні методи оцінки та аналізу фінансового стану підприємства, можна дізнатися слабкі і сильні сторони підприємства. Аналізують фінансовий стан підприємства-партнера кредитори і інвестори з метою мінімізації свої ризиків по позиках і внескам. Позитивні результати фінансового аналізу також цікавлять і постачальників продукції та послуг. Для них важлива платоспроможність підприємства, оцінка оплати праці поставленої продукції, виконаних послуг.

На сучасному етапі економіки необхідними процедурами є систематичне спостереження і аналіз за «фінансовим здоров'ям» господарюючого суб'єкта на основі об'єктивних критеріїв оцінки фінансового стану підприємства, що буде покладено в основу подальших досліджень.

Література

1. Анализ финансового состояния. Основные проблемы финансового анализа [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://afdanalyse.ru/publ/method_fin_analiza/osnovnye_problemy_finansovogo_analiza_v_rossii/9-1-0-135
2. Бутинець Ф.Ф. Стандарти аудиту, надання впевненості та етики Міжнародної федерації бухгалтерів: тести; [навч. посіб. для ВНЗ] /3-є вид., перероб. і доп. – Житомир: ПП «Рута», 2006. – 208 с.
3. Івахненко С.П. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: Потенційні переваги і реальні проблеми / С.П. Івахненко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2011. – № 2. – С. 56-62.
4. Кулинич М.Б. Удосконалення методики складання та аналізу фінансової звітності підприємств / М.Б. Кулинич, Н.І. Коваль // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Випуск № 6. – 2016. – С. 367-372.
5. Малышкин А.И. Финансовая отчетность предприятия: Международные и национальные стандарты: [учеб. пособ.] / А.И. Малышкин. – Киев – Львов, 2009. – 280 с.
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» № 73 від 7 лютого 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
7. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: Закон України від 12.05.2011 р. №

3332^1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua>

8. Рубейкін В. А. Призначення та зміст фінансової звітності [Текст] / В. А. Рубейкін // Ефективна економіка. – 2015. – № 10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4403>
9. Теорія бухгалтерського обліку: [монографія] / [М. Добія, Ш. Сандер, Р Матезіч та ін.]; за ред. Л.В. Нападовської. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. – 735 с.
10. Чорнуцький С.П. Внутрішній контроль: оцінка стану / Фінансовий контроль. – 2007. - №4(39).